

“ GIPPOKRAT VA UNING TIBBIYOTDAGI ORNI”

Maxammatjonova Durdona Alisher qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Namangan filiali

Davolash ishi 1- bosqich talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada qadimgi yunon tabibi Gippokratning hayoti, ilmiy faoliyati va tibbiyot fani taraqqiyotiga qo‘shgan beqiyos hissasi tahlil qilinadi. Unda Gippokrat tomonidan shakllantirilgan tibbiy axloq tamoyillari, kasalliklarning tabiiy sabablarga ko‘ra izohlanishi, kuzatuv va tashxis qo‘yishning ilmiy yondashuvlari yoritilgan. Shuningdek, “Gippokrat qasamyodi”ning zamonaviy tibbiyot etikasi shakllanishidagi o‘rni ham ko‘rib chiqiladi. Maqolada Gippokrat maktabining tarixiy ahamiyati va uning bugungi tibbiyot amaliyotiga ta’siri ilmiy dalillar asosida ochib beriladi.

Kalit sozlar: Gipokrat, Tibbiyot otasi, Gipokrat qasami, Qadimgi yunon tibbiyoti, Klinik kuzatuv, Etiologiya, Patalogiya, Tibbiyot etika, Kasallik sabablarini tushuntirish, Ilmiy tibbiyotning boshlanishi, Gipokrat makta, Tabiiy diagnostika, Davolash tamoyillari, Tibbiyot tarixi, Antik davr tibbiyoti, Tibbiyot rivoji, Davolash jarayoni, Vrachlik odo-axloqi, Tibbiyotprognoz, “Gipokrat toplami”

Аннотация

В данной статье анализируются жизнь и научная деятельность древнегреческого врача Гиппократа, а также его огромный вклад в развитие медицины. Рассматриваются сформулированные Гиппократом принципы медицинской этики, объяснение болезней с точки зрения естественных причин, а также научные подходы к наблюдению и диагностике. Особое внимание уделяется значению «Клятвы Гиппократа» в формировании современной медицинской этики.

В статье раскрывается историческая роль школы Гиппократ и её влияние на современную медицинскую практику.

Ключевые слова: Гиппократ, Отец медицины, Клятва Гиппократ, Древнегреческая медицина, Клиническое наблюдение, Этиология, Патология, Медицинская этика, Объяснение причин заболеваний, Начало научной медицины, Школа Гиппократ, Естественная диагностика, Принципы лечения, История медицины, Медицина античного периода, Развитие медицины, Лечебный процесс, Врачебная этика, Медицинский прогноз, «Гиппократов корпус».

Abstract

This article examines the life and scientific contributions of the ancient Greek physician Hippocrates and his significant impact on the development of medicine. It discusses the ethical principles introduced by Hippocrates, the interpretation of diseases based on natural causes, and the scientific methods of observation and diagnosis he established. Special attention is given to the role of the “Hippocratic Oath” in shaping modern medical ethics. The article highlights the historical importance of the Hippocratic school and its influence on contemporary medical practice.

Keywords: Hippocrates, Father of Medicine, Hippocratic Oath, Ancient Greek medicine, Clinical observation, Etiology, Pathology, Medical ethics, Explanation of disease causes, Beginning of scientific medicine, Hippocratic school, Natural diagnostics, Principles of treatment, History of medicine, Ancient period medicine, Development of medicine, Treatment process, Physician ethics, Medical prognosis, “Hippocratic Corpus”.

GIPOKRAT: Gippokrat yoki Hippokrates (qadimgi

yunoncha: Ἱπποκράτης, lotincha: *Hippocrates*; ajam xalqlari orasida Buqrot, Abuqrat nomi bilan ham tanilgan; mil. av. 460-yil, Kos oroli — mil. av. 377-yil, Fessaliya) — yunon vrachi, ilmiy tibbiyot asoschilaridan biri.

Gippokrat Yunonistonda mashhur boʻlgan shifokor gippokratlar sulolasining oʻn sakkizinchi avlodi. U tibbiyotga oid maʼlumotni otasi Geraklitdan olgan. Gippokrat

asarlari G'arb va Sharq vrachlari qo'lida mo'ʻtabar qullanma bo'lib keldi. Gippokrat ga 75 ga yaqin asar nisbat beriladi. "Majmuayi Buqrotiya" ("Buqrot to'plami") nomi bilan mashhur bo'lgan bu asarlarning aksarisini Gippokrat vafotidan keyin o'g'illari va shogirdlari yozgan. Gippokrat asarlarini va ularga Galen bergan sharhlarni Hunayn ibn Ishoq (809877) suryoniy va arab tillariga tarjima qilgan. Ular O'rta va Yaqin Sharq mamlakatlarida keng tarqalgan.

Bular: risolalar – «Shamollar haqida», «Havo, suvlar va joylar haqida», «Egilish», «O'g'ir hastaliklarda parxez haqida», kitoblar – «Epidemiya», «Aforizmlar», (dastlabki to'rt bobi), hamda, jarrohlikka oid manbalar - «Bo'g'imlar haqida» va «Sinishlar haqida» asarlaridir. Mazkur asarlar Gippokrat kodeksning shedevarlari hisoblanadi. Gippokratning asosiy ilmiy ishlar qatoriga yana falsafiy, axloqiy – tarbiyaviy va etnik yo'nalishlardagi quyidagi asarlarni qo'shish zarur: «Qasamyod», «Qonun», «Hakim haqida», «Yaxshi xulq atvor haqida», «Tarbiya». Bu asarlar orqali Gippokrat ilmiy tibbiyotni ilmiy insonparvarlik g'oyalari bilan sug'orib, tibbiyot etiketining asosiy atmayillari belgilab bergan. Gippokratgacha bo'lgan davrlarda odamlar kasalliklarni « yovuz ruhlar» yoki, sehr – jodular orqali keladi deb tasavvur qilishardi..

Gippokrat qasamyodi tarixan shifokorlar tomonidan qabul

qilingan axloq qasamyodidir. Bu yunon tibbiy matnlarining eng mashhurlaridan biridir. Asl shaklida, u yangi shifokordan bir qator shifobaxsh xudolar tomonidan o'ziga xos axloqiy me'yorlarga rioya qilish uchun qasamyod qilishni talab qiladi. Qasamyod G'arb dunyosida tibbiy etikaning eng qadimgi

Qasamyod matni

3-asr papirus Oxyrhynchus haqida qasam bir parcha 2547.

Asl qasamyod qadimgi yunon tilida, miloddan avvalgi v va uchinchi asrlar orasida yozilgan.^[1] garchi bu an'anaviy ravishda yunon shifokori Gippokratga tegishli bo'lsa va u odatda Gippokrat korpusiga kiritilgan bo'lsa-da, zamonaviy olimlar buni Gippokratning o'zi yozgan deb hisoblamaydilar. Taxminan 10-11 asr qasam xurmo o'z ichiga eng qadimgi qo'lyozma, Vatikan kutubxonasida bo'lib, garchi ^[2] qasam papirus bo'laklari sifatida erta 3 asrida sifatida topilgan.

Quyida Gippokrat qasamyodi, qadimgi yunon tilida, 1923 yildagi Loeb nashridan, so'ngra inglizcha tarjimasi keltirilgan:

ὅμνυμι Ἀπόλλωνα ἰητρὸν καὶ Ἀσκληπιὸν καὶ Ὑγίαν καὶ Πανάκειαν καὶ θεοὺς πάντας τε καὶ πάσας, ἵστορας ποιεύμενος, ἐπιτελέα ποιήσῃν κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν ὄρκον τόνδε καὶ συγγραφὴν τήνδε:

ἡγήσεσθαι μὲν τὸν διδάξαντά με τὴν τέχνην ταύτην ἴσα γενέτησιν ἐμοῖς, καὶ βίου κοινώσεσθαι, καὶ χρεῶν χρηΐζοντι μετάδοσιν ποιήσεσθαι, καὶ γένος τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀδελφοῖς ἴσον ἐπικρινεῖν ἄρρεσι, καὶ διδάξειν τὴν τέχνην ταύτην, ἣν χρηΐζωσι μανθάνειν, ἄνευ μισθοῦ καὶ συγγραφῆς, παραγγελίης τε καὶ ἀκροήσιος καὶ τῆς λοιπῆς ἀπάσης μαθήσιος μετάδοσιν ποιήσεσθαι υἱοῖς τε ἐμοῖς καὶ τοῖς τοῦ ἐμὲ διδάξαντος, καὶ μαθητῆσι συγγεγραμμένοις τε καὶ ὠρκισμένοις νόμῳ ἱητρικῷ, ἄλλω δὲ οὐδενί.

διαιτήμασί τε χρήσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμήν, ἐπὶ δηλήσει δὲ καὶ ἀδικίῃ εἴρξω.

οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς θανάσιμον, οὐδὲ ὑφηγήσομαι συμβουλίην τοιήνδε: ὁμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω.

ἀγνῶς δὲ καὶ ὁσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμὸν καὶ τέχνην τὴν ἐμήν.

οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας, ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτησιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε.

ἐς οἰκίας δὲ ὁκόσας ἂν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτὸς ἐὼν πάσης ἀδικίης ἐκουσίης καὶ φθορίης, τῆς τε ἄλλης καὶ ἀφροδισίων ἔργων ἐπὶ τε γυναικείων σωματῶν καὶ ἀνδρώων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων.

ἃ δ' ἂν ἐνθεραπείῃ ἴδω ἢ ἀκούσω, ἢ καὶ ἄνευ θεραπείης κατὰ βίον ἀνθρώπων, ἃ μὴ χρή ποτε ἐκλαλεῖσθαι ἔξω, σιγήσομαι, ἄρρητα ἡγεύμενος εἶναι τὰ τοιαῦτα.

ὄρκον μὲν οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι, καὶ μὴ συγχέοντι, εἴη ἐπαύρασθαι καὶ βίου καὶ τέχνης δοξαζομένῳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον: παραβαίνοντι δὲ καὶ ἐπιорκέοντι, τάναντία τούτων.^[3]

Tarjima:

Men Apollon Healer, Asklepius, Hygieia, Panacea va barcha xudolar va ma'budalar bilan qasam ichaman, ularni mening guvohlarim qilib, men o'z qobiliyatim va hukmimga ko'ra, bu qasam va bu indentureni bajaraman.

Ustozimni bu san'atda o'z ota-onamga teng tutish; uni tirikchiligimda sherik qilish; u bilan meniki bilan bo'lishish uchun pulga muhtoj bo'lganida; oilasini o'z birodarlarim deb

bilish va agar ular buni o'rganishni xohlasalar, ularga bu san'atni to'lovsiz yoki to'lovsiz o'rgatish. indenture; o'z o'g'illarimga, ustozimning o'g'illariga va tabibning qasamyodini qabul qilgan, ammo boshqa hech kimga ko'rsatma, og'zaki ko'rsatma va boshqa barcha ko'rsatmalarni berish.

Men o'zimning eng katta qobiliyatim va hukmimga ko'ra bemorlarimga foyda keltiradigan parhez rejimlaridan foydalanaman va ularga hech qanday zarar yoki adolatsizlik qilmayman.^[4] men buni so'raganimda hech kimga zahar bermayman va bunday kursni taklif qilmayman. Xuddi shunday, men abort qilish uchun ayolga pessari bermayman. Lekin men hayotimni ham, san'atimni ham pok va muqaddas saqlayman. Men pichoqni, hatto toshdan azob chekayotganlarga ham ishlatmayman, lekin u erdagi hunarmandlarga joy beraman.

Qaysi uylarga kirsam, kasallarga yordam berish uchun kiraman va barcha qasddan qilingan zulm va zararlardan, ayniqsa erkak yoki ayolning jasadlarini suiiste'mol qilishdan, rishta yoki erkinlikdan saqlanaman. Kasbim davomida, shuningdek, erkaklar bilan aloqada bo'lgan kasbimdan tashqarida ko'rsam yoki eshitsam ham, agar chet elda nashr etilmasligi kerak bo'lsa, men hech qachon oshkor qilmayman, bunday narsalarni muqaddas sir deb bilaman.

Endi agar men bu qasamni bajarsam va uni buzmasam, hayotim va san'atim uchun hamma odamlar orasida abadiy obro'ga ega bo'lsam; lekin agar men uni buzsam va o'zimni tashlab qo'ysam, buning aksi menga tushsin.^[3]

ifodasi bo'lib, bugungi kunda muhim ahamiyatga ega bo'lgan tibbiy etikaning bir necha tamoyillarini o'rnatadi. Bularga tibbiy maxfiylik va yomonlik qilmaslik tamoyillari kiradi. Tibbiy amaliyotni boshqarishda va xabardor qilishda davom etadigan ba'zi printsiplarning asosiy ifodasi sifatida qadimiy matn tarixiy va ramziy ahamiyatga ega emas. Bu turli yurisdiksiyalarning huquqiy nizomlarida mustahkamlangan, masalan, qasamni buzish qasamning ramziy tabiatidan tashqarida jinoiy yoki boshqa javobgarlikka tortilishi mumkin.

. Gippokrat maktabi va uning asosiy qadriyatlari

Gippokratning tibbiyotdagi o'rni insoniyat tarixida juda katta ahamiyat kasb etadi. U qadimgi Yunoniston davrida yashagan va zamonaviy tibbiyotning otasi deb tan olingan. Gippokrat maktabi o'z davrida tibbiyotni mustaqil fan sifatida shakllantirishda katta hissa qo'shgan.

Gippokrat maktabining asosiy qadriyatlari orasida birinchi o'rinda tabiatning davolash kuchiga e'tibor qaratish tuzildi. Gippokrat va uning izdoshlari bemorlarni davolashda tabiiy jarayonlarni qo'llab-quvvatlash kerakligini ta'kidlashdi. Ular bemor organizmining o'z-o'zini davolash qobiliyatiga ega ekanligini va shifokorlar bu jarayonni qo'llab-quvvatlashi kerakligini bilishgan.

Ikkinchi asosiy qadriyat esa kasalni to'g'ri diagnostika qilishdir. Gippokrat maktabi shifokorlari kasalliklarni aniq va tahlil bilan aniqlashga harakat qilishgan. Ular bemorning umumiy holatini, simptomlarini, hayot tarzi va parhezini sinchiklab o'rganishgan. Diagnostika jarayonida kuzatishlar va to'plangan ma'lumotlar asosida xulosa chiqarilar edi.

Uchinchidan, Gippokrat maktabi davolash jarayonida alomatlarni emas, balki kasallikning sabablarini davolashga yo'naltirildi. Bu yondashuvga ko'ra, kasallikning kelib chiqish sababini aniqlamasdan, faqat alomatlarni bartaraf etish bilan cheklanish noto'g'ri hisoblangan. Shu bois, tibbiyot xodimlari kasallikning ildizini yo'q qilishga harakat qilishgan.

To'rtinchidan, tibbiyotda axloqiy me'yorlar va qadriyatlar katta ahamiyat kasb etardi. Ayniqsa, Gippokrat qasamyodi mashhur bo'lib, bu tibbiy jamiyatda axloqiy qoidalarni belgilashda muhim rol o'ynadi. Ushbu qasamyod shifokorlarning bemorlarga nisbatan mas'uliyatini, ularga zarar yetkazmaslik va kasbda halollik asoslariga rioya qilishni talab qildi. Tibbiy axloq qadriyatlari bemorlarni hurmat qilish, ularning shaxsiy hayoti va ma'lumotlarini sir saqlashni o'z ichiga oladi.

Beshinchi asosiy qadriyat - bu tibbiyotda tajriba va ilmning rivojlanishi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Gippokrat - Vikipediya

Hippocratic Oath - Wikipedia

@Aqli_Talaba_bot